

Zielona Góra, 24 lipca 2023 r.

Recenzja rozprawy doktorskiej autorstwa mgr Justyny Kendik-Gut pt. „Recurrent patterns of language use in English automotive discourse: a corpus linguistic study [Odtwarzalne wzorce użycia języka w angielskim dyskursie motoryzacyjnym: badanie korpusowe]” napisanej pod kierunkiem prof. dra hab. Łukasza Grabowskiego

Przedłożona do recenzji dysertacja składa się ze wstępu, rozdziału teoretycznego, rozdziału metodologicznego, dwóch rozdziałów empirycznych, wniosków końcowych i (możliwych) przyszłych prac, podziękowań, wykazu prac cytowanych, wykazów tabel i wykresów oraz załączników. W sekcji załączników znajduje się 16 tabel przedstawiających: wykazy wyrazów kluczy, wykazy terminów kluczy, wykazy zbitek wyrazowych, instrukcję wysłaną do ankietowanych oraz wyniki przeprowadzonych ankiet. Za nimi dołączono streszczenia w języku polskim i angielskim. Dokument (wraz ze stroną tytułową) liczy 200 stron. Struktura pracy jest w większości poprawna i umożliwia realizację celów badawczych.

TEMATYKA BADAWCZA

We wstępie do rozprawy Autorka wskazuje na niedobór materiałów dydaktycznych oraz nieprecyzyjne wymagania ministerialne wobec treści przekazywanych uczniom średnich szkół zawodowych. W związku z tym odpowiedzialność za dobór materiałów i treści spada na każdego nauczyciela indywidualnie, co może to skutkować rozbieżnościami. Opisany przez Autorkę kontekst dydaktyczny stanowi dla niej motywację, by zaproponować własny przyczynek do rozwiązania problemu dydaktycznego sygnalizowanego we wstępie do rozprawy. Uwzględniając potrzeby uczniów średniej szkoły zawodowej w zawodzie mechanik, Autorka postuluje konieczność przeprowadzenia systematycznego i szczegółowego opisu angielskiego rejestru motoryzacyjnego, który mógłby stanowić punkt wyjścia do opracowania odpowiednich materiałów dydaktycznych (s. 5-6). Zamysł ostatecznego efektu dydaktycznego jest ważnym elementem przedstawionej dysertacji, stąd, moim zdaniem, warto by go wyrazić także w tytule.

Podjęta przez Doktorantkę tematyka jest bez wątpienia **aktualna** i jak najbardziej **potrzebna**; **łączy** bowiem **praktyczne zastosowanie wyników językoznawczych badań opisowych w dydaktyce** specjalistycznego języka angielskiego.

PODSTAWY TEORETYCZNE BADANIA I METODOLOGIA

W rozdziale pierwszym Autorka przedstawia podbudowę teoretyczną badania. Zawarła w nim informacje na temat: metodologii językoznawstwa korpusowego, rodzajów tekstów oraz dydaktyki języka specjalistycznego. Tytuł rozdziału może sugerować wykorzystanie językoznawstwa korpusowego w dydaktyce języka angielskiego dla celów specjalistycznych. Tymczasem, jak wynika z lektury całości pracy i celów wyrażonych we wstępie, Autorka nie zamierza korzystać z korpusów na lekcjach, ale zaproponować wykorzystanie wyników badań korpusowych do tworzenia materiałów dydaktycznych.

Rozdział pierwszy rozpoczyna się od przeglądu definicji korpusów oraz ustalenia funkcji językoznawstwa korpusowego jako metodologii badawczej. Autorka korzysta przy tym z prac uznanych badaczy. Wskazuje także na krytykę językoznawstwa korpusowego, a jednocześnie umiejętnie podaje kontrargumenty przemawiające na korzyść tej metodologii. Omawia też jej wpływ na różne obszary językoznawstwa. Następnie Autorka przedstawia różnice między dyskursem, rejestrem a gatunkiem. Charakteryzuje pojęcia, przeciwstawia poglądy różnych badaczy i **wypracowuje własne stanowisko**. Nawiązuje także do różnych podejść do analizy dyskursu (CDA, MMDA, CA). Przybliży również model klasyfikacji kryteriów dyskursu oparty na jego kontekstach, użytkownikach i celach. Następnie na podstawie tych kryteriów pozycjonuje dyskurs motoryzacyjny i odnosi go do właściwości dyskursu miejsca pracy (Drew i Heritage 1992). W sekcji (1.2.3) charakteryzuje społeczność używającą dyskursu motoryzacyjnego. Stwierdza, że w społeczności tej korzysta się z wielu różnych tekstów, czym motywuje wyjaśnienie ich rodzajów, rejestrów i genrów w kolejnej części.

Następnie w podrozdziale 1.3 Autorka porusza zagadnienia związane ze specjalistycznym językiem angielskim (ESP) oraz przedstawia ujęcia typologiczne tego zagadnienia. Opisuje też, jak zmieniło się postrzeganie znajomości języka obcego na przestrzeni dziejów – od oznaki prestiżu i wykształcenia, po konieczność zawodową we współczesnym świecie. Wspomina też różnice między ESP a ogólną angielszczyzną. Następnie przedstawia typologie rodzajów angielszczyzny specjalistycznej zaproponowane przez wybranych badaczy. Dalej, w sekcji 1.4. zawęża specjalistyczną angielszczyznę do celów pedagogicznych. W sekcji 1.4.1 Autorka przedstawia krótki przegląd literatury traktującej o wykorzystaniu korpusów w dydaktyce języków obcych. Dokonuje też przeglądu literatury na temat badań leksyki i frazeologii w zakresie angielszczyzny specjalistycznej. Porusza ponadto zagadnienia dotyczące roli nauczyciela języka angielskiego specjalistycznego.

Lektura rozdziału pierwszego skłania do poczynienia pewnych uwag. Na s. 9, w pierwszym zdaniu, Autorka określa rozdział pierwszy jako „czysto teoretyczny”: „The purpose of Chapter One of this theoretical part of this dissertation, which is purely theoretical.” Nie rozumiem, jaki ma cel podkreślenie nachylenia teoretycznego, ani też, do czego ono się odnosi. Być może usunięcie wtrącenia „which is purely theoretical” pomogłoby uniknąć niezrozumienia.

Na s. 18 Autorka pisze w dwóch następujących po sobie akapitach: „there are numerous types of corpora depending on their linguistic purpose (...) The type of corpus depends on the features a particular corpus includes.” Myślę, że można te dwa zdania połączyć i uniknąć powtórzenia poprzez stwierdzenie, że cel utworzenia korpusu określa jego późniejsze właściwości (a przynajmniej część z nich). Na s. 18 czytamy również: „In the following part of this chapter the features defining corpus [sic!]”. Myślę, że Autorka miała na myśli cechy definiujące rodzaj korpusu, a nie ogólnie pojmowany korpus, który został zdefiniowany wcześniej.

Na s. 14-18 Autorka **trafnie** argumentuje, że nie każdy zbiór tekstów jest korpusem. Moim zdaniem, ta **ciekawa dyskusja** powinna znaleźć się tuż za definicją korpusu, którą przytoczone przez Autorkę właściwości uzupełniają.

Na s. 16-17 Autorka pisze, że w tworzeniu korpusów pomijane są nowe kategorie tekstów, takie jak blogi internetowe czy tweety. Tymczasem istnieją korpusy jak na przykład: *The GloWbE Corpus* (Global Web-Based English) czy podkorpusy *WEB* i *BLOG*, wchodzące w skład *The Corpus of Contemporary American English*, które takie teksty zawierają. Istnieje też polskojęzyczny korpus czatów internetowych (*Warsztat*), opisany m. in. w książce: Szymański, L 2013. *Leksyka czatu internetowego. Studium empiryczne*. Również sama Autorka korzysta w dalszej części rozprawy z korpusu *enTenTen: Corpus of the English Web*, który zawiera teksty ze źródeł internetowych. Autorka pisze o nim na s. 67: „an all-purpose corpus comprising the texts collected from the Internet covering such genres as blogs”.

Do powyższych komentarzy dodam, że całą sekcję o korpusach przeniósłbym do rozdziału drugiego, który szczegółowo traktuje o metodologii korpusowej i zapoznaje czytelnika z autorskim korpusem tekstów o tematyce motoryzacyjnej.

Na s. 39 znajduje się skrótowiec L2. Autorka używa go kilkakrotnie w dalszej części pracy, ale nigdzie go nie wyjaśnia. Na podstawie kontekstu dydaktycznego można się jedynie domyślać, że Autorce chodzi o „drugi język”. Wyodrębnienie sekcji 1.3.1 jest, moim zdaniem, zbędne, ponieważ nie ma sekcji 1.3.2 i dalszych.

MATERIAŁ BADAWCZY

Materiał badawczy stanowi **autorski korpus** specjalistyczny przemysłu motoryzacyjnego - „motor industry corpus (MIC)” (s. 56). Zbiór ten liczy 1.151.317 tokenów i 926.584 wyrazów typów. Autorka klasyfikuje swój korpus jako mały, powołując się na literaturę fachową. Autorka traktuje rozmiar korpusu jako zaletę, ponieważ przy zbyt dużych jego rozmiarach, istotne wzorce językowe mogłyby nie otrzymać należytej uwagi pod czas analiz. W swoim korpusie Doktorantka zebrała: recenzje samochodów zaczerpnięte z internetowego czasopisma o tematyce motoryzacyjnej *Top Gear*, broszury samochodowe, scenariusze motoryzacyjnego programu telewizyjnego *Top Gear* oraz fragmenty instrukcji obsługi samochodów dotyczące bezpieczeństwa. **Dobór materiału jest odpowiedni**, gdyż, zgodnie z założeniem Autorki, zawiera on leksykę charakterystyczną dla rejestru motoryzacyjnego. Szczegółowe dane statystyczne dotyczące korpusu oraz wchodzących w jego skład podkorpusów zostały przedstawione w Tabeli 5 na s. 57.

METODOLOGIA

Pierwsza część badania empirycznego została przeprowadzona z wykorzystaniem metodologii korpusowej. Autorka uzasadnia swój wybór uznanym statusem językoznawstwa korpusowego oraz wykorzystywaniem zdefiniowanych i ustabilizowanych procedur, co umożliwiła badaczom przekształcanie istniejących teorii (s. 13). Motywacja ta, poparta celem opisanym specjalistycznego języka motoryzacyjnego i stworzenia zestawień elementów językowych przydatnych w dydaktyce, jest jak najbardziej uzasadniona. W drugiej części Autorka przeprowadziła badanie ankietowe w celu zebrania opinii nauczycieli języka angielskiego na temat przydatności dydaktycznej wyników analiz korpusowych. Wybór ankiety jest również uzasadniony.

Metodologię badania zrelacjonowanego w dalszej części rozprawy przybliży rozdział drugi zatytułowany „Methodological part”, który rozpoczyna się od opisu autorskiego korpusu tekstów o tematyce motoryzacyjnej. Autorka motywuje dobór tekstów wchodzących w skład korpusu obszarami zainteresowań grupy docelowej, dla której planowane są pomoce dydaktyczne. Grupę tę stanowią uczniowie średnich szkół zawodowych w zawodzie mechanik, którzy korzystają z literatury tematycznej; dodatkowo rejestr motoryzacyjny jest im znany ze środowiska szkolnego i zawodowego. Autorka zakłada, że wybrane przez nią teksty będą nasycone leksyką i terminologią motoryzacyjną, co w części badawczej okazuje się założeniem trafnym.

Dalej Autorka szczegółowo opisuje materiały, z których pobrała próbki języka do badań. Utworzyła z nich cztery podkorpusy przyporządkowane poszczególnym rejestrom motoryzacyjnym. Opis jakościowy i ilościowy materiału jest przedstawiony zrozumiale, a charakterystyki poszczególnych podkorpusów zostały zestawione w czytelny sposób w tabelach.

Następnie Autorka przechodzi do mówienia wykorzystanych metod badawczych. To właśnie w tym miejscu widziałbym część dotyczącą metodologii korpusowej, którą Autorka zamieściła w rozdziale pierwszym. Moją opinię zdaje się potwierdzać dział „2.2.1. Corpus-based and corpus-driven approaches to the study of language”, który powtarza wybrane treści z rozdziału pierwszego.

Interesującą i niezwykle istotną z punktu widzenia ogólnego celu badania sekcję stanowi dział „2.2.2 Analysis of needs”. Tytuł sekcji jest dość ogólny i mógłby zostać doprecyzowany o informacje, czyje potrzeby i względem czego Autorka ma na myśli. Odpowiedź na to znajduje się dopiero w treści.

Na początku sekcji 2.2.2 Autorka ponownie nawiązuje do niedostatku badań nad ESP na poziomie szkoły średniej. Posługując się literaturą fachową, Autorka określa odbiorcę docelowego ESP jako osobę już zaangażowaną w działalność zawodową lub naukową, która potrzebuje języka angielskiego w celu kontynuowania tej działalności (s. 60). Dlatego też, planując przedmiot szkolny język angielski specjalistyczny, nauczyciele powinni przede wszystkim poznać zadania, w które uczniowie są zaangażowani zawodowo i określić ich docelowe umiejętności w zakresie komunikacji w języku angielskim w środowisku zawodowym.

Autorka krytykuje też brak szczegółowych wytycznych dotyczących zawodowego kształcenia językowego na poziomie szkoły średniej. Są one, jej zdaniem, zbyt ogólnikowe, co nie ułatwia pracy nauczycielom. Oznacza to, że nauczyciele języka angielskiego specjalistycznego (ale zapewne także i innych języków) w polskich szkołach średnich oczekiwaliby pomocy dydaktycznych dostosowanych do realiów szkolnych i zawodowych. **Tę lukę stara się wypełnić swoimi badaniami Autorka, której od początku planowania prac badawczych przyświecał cel przeniesienia wyników opisu języka na grunt dydaktyczny.**

Autorka postuluje, że nie ma konieczności, by uczniowie kształcący się w zawodzie mechanika porozumiewali się w języku angielskim w szerokim zakresie tematów. Jej zdaniem, istotne jest dla nich to, by potrafili się komunikować w mowie i w piśmie ze współpracownikami i klientami. Z punktu widzenia filologa, takie podejście może zdawać się ograniczające; zwłaszcza, że od osoby znającej język zwykle wymaga się umiejętnego posługiwania nim niezależnie od kontekstu. Tymczasem Autorka zawięza znajomość języka do konkretnego kręgu społecznego i tematycznego, ignorując inne. Myślę, że trzeba by tutaj zaznaczyć, że języka obcego zawodowego nie powinno uczyć się poniżej pewnego poziomu zaawansowania; po tym, gdy uczący się opanował choćby podstawowe konstrukcje umożliwiające proste, swobodne wypowiedzi. Proponowałbym zamieszczenie w tym miejscu choćby krótkiej dyskusji na temat poziomu zaawansowania, na którym Autorka widzi możliwość wprowadzenia specjalistycznego języka angielskiego sprofilowanego pod planowany bądź wykonywany zawód.

W tym miejscu chciałbym poczynić drugą uwagę dotyczącą kolejności przedstawiania informacji. Moim zdaniem, sekcja 2.2.2, omawiająca potrzeby uczących się, powinna znaleźć się w rozdziale pierwszym. Przedstawia bowiem dyskusję teoretyczną, dającą podbudowę doboru materiału i jednocześnie wskazuje lukę badawczą wynikającą, między innymi, z doświadczeń nauczycieli.

W dziale 2.2.3 Autorka opisuje jednostki językowe, które podda analizie w odniesieniu do rejestru motoryzacyjnego. Rozpoczyna od parametru sytuacyjnego, do którego zalicza: zidentyfikowanie uczestników, ich relacji, stopnia oficjalności i stosunku do komunikacji, miejsce, czas i cel komunikacji (s. 64). Następnie wymienia właściwości języka w danym rejestrze. Włącza do nich typowe konstrukcje oraz jednostki leksykalne. Dalej definiuje wyrazy klucze; zwraca także uwagę na rolę terminologii specjalistycznej, kolokacji oraz zbitek wyrazowych. Podaje także, z jakich narzędzi korpusowych (*SketchEngine*) będzie korzystała w części empirycznej.

W sekcji 2.2.4 Autorka opisuje, w jaki sposób wyekscerpowwała jednostki leksykalne do swojego badania. Kładła przy tym nacisk na uzyskanie jednostek użytecznych z dydaktycznego punktu widzenia, koncentrując się na leksyce motoryzacyjnej przeznaczony dla kształcących się na kierunku mechanicznym. Jako korpus wzorcowy Autorka wykorzystwała *enTenTen: Corpus of the English Web*, który zawiera teksty ze źródeł internetowych.

Sekcja 2.3 przedstawia cele badawcze, pytania badawcze oraz hipotezy. Autorka definiuje cel pracy jako przedstawienie opisu rejestru językowego angielskiego dyskursu motoryzacyjnego pod kątem wykorzystania powtarzających się wzorców leksykalnych na podstawie wyekscerpowanych próbek języka z: recenzji samochodów, broszur samochodowych, instrukcji obsługi samochodów i motoryzacyjnego programu telewizyjnego. Prymarnym założeniem Autorki jest to, że taki zestaw tekstów dostarczy leksyki charakterystycznej dla dyskursu motoryzacyjnego. Autorka zakłada również, że jednostki językowe zawarte w czterech badanych podkorpusach okażą się przydatne w dydaktyce (s. 70). W weryfikacji hipotezy mają pomóc następujące pytania badawcze:

- Which keywords, key terms and lexical bundles are the most frequent in English automotive discourse?
- What are the functions of keywords, key terms and lexical bundles frequently used in each subcorpus?
- Which keywords, key terms and lexical bundles are the most pedagogically useful? (s. 70)

ANALIZA MATERIAŁU I WNIOSKI BADAWCZE

Analiza materiału została przedstawiona w dwóch rozdziałach: trzecim i czwartym. Rozdział trzeci przedstawia analizę korpusową rejestru motoryzacyjnego zebranego w korpusie utworzonym przez Autorkę. Doktorantka bardzo szczegółowo opisuje dobór i edycję prób do badania, a wyniki przedstawia klarownie w tabelach. Przeprowadzone badanie empiryczne prowadzi do osiągnięcia założonych celów, w tym opisu słownictwa i frazeologii charakterystycznych dla rejestru motoryzacyjnego wyekscerpowanych z autorskiego korpusu. Rozdział trzeci porusza użycie i funkcje trzech jednostek analitycznych, tj. wyrazów kluczy, terminów kluczy i zbitek wyrazowych. Autorka klasyfikuje je pod względem przynależności do kategorii semantycznych bądź funkcjonalnych i przedstawia dane ilościowe zestawione przejrzysto w tabelach, po czym przechodzi do opisu jakościowego.

Chciałbym poczynić kilka spostrzeżeń, które, w moim rozumieniu, mogą okazać się przydatne, jeśli Autorka zdecyduje się opublikować swoje wyniki.

Jako korpus wzorcowy Autorka wykorzystwała *enTenTen20*, który zawiera teksty ze źródeł internetowych. Nie znajduję jednak wyjaśnienia, dlaczego Autorka zdecydowała się na ten, a nie na inny istniejący korpus zrównoważony. Nie jest podane też, w jaki sposób *SketchEgine*, oprogramowanie wykorzystane przez Autorkę do analiz, odczytuje wyrazy klucze: czy jako wyrazy znane popolicie, czy jako nieprzerwany ciąg znaków, czy uwzględnia znaki przestankowe, a może jeszcze inaczej?

W Tabelach 8-15 znajdujemy zestawienie danych: kategorii semantycznych, liczby oraz przykłady jednostek leksykalnych. Nie wiadomo, do czego nawiązuje „liczba”. Po przeliczeniu przykładów, wywnioskowałem, że jest to liczba jednostek leksykalnych przyporządkowanych do danej kategorii. Jeśli tak, to nieuprawnionym jest podawanie, że, przykładowo, wyrazy opisujące (deskryptory) są używane najczęściej: „The data also show that the descriptors are the most frequently used in the CR corpus” (s. 74). Nie ma bowiem odwołania do częstości ich wystąpień, a przecież każdy z tych 13 wyrazów był użyty w podkorpusie przynajmniej 10 razy (zgodnie z kryterium doboru próby). W Tabeli 11 jedna z kolumn jest nazwana „Semantic”. Zdaje się, że brakuje wyrazu „category”.

Autorka ma tendencję do wyrażania częstości i liczebności w sposób nieprecyzyjny. Mając do dyspozycji dane frekwencyjne, pisze np.: „it is frequently modified by an adverb” (s. 75), „the keyword *rear* is frequently used with other adjectives” (s. 79), „the keyword *infotainment* often co-occurs with another keyword” (s. 80), „The list included a large number of proper names connected with the car brands” (s. 82), „many expressions” (s. 82), „What is more, the keyword *break* modifies several nouns” (s. 84), „the keyword *brake* is also used with numerous verbs” (s. 84), „The keyword frequently occurs” (s. 85) czy „several more collocates” (s. 85). Dodatkowo termin „collocates”

powinien być zastąpiony „collocations”, gdyż o kolokatach, a nie o kolokacjach, tworzonych z wyrazem *handbrake* pisze Autorka na s. 85.

Przykładów takich nawiązań do częstości jest znacznie więcej. Oczywiście, czytelnik ma możliwość samodzielnego policzenia frekwencji oraz liczebności poszczególnych jednostek, które są podane w załącznikach. Jednak, skoro Autorka w swoim badaniu takich obliczeń dokonywała i podaje, że coś było częstsze lub liczniejsze od czegoś, to dokładnie podane dane liczbowe z pewnością wzmocniłyby argumentację.

Pewnych przemyśleń dostarcza też fragment dotyczący felg samochodowych (s. 99). Z analizy częstości wyszło Autorce, że w broszurach dominują felgi ze stopów metali lekkich, powszechnie zwane „alufelgami”, dla których wynotowano 764 wystąpienia. Felgi stalowe wystąpiły 46 razy. Autorka przypuszcza, że preferencje sprzedawców względem alufelg wynikają z ich lekkości, solidności, stylowości, czy zwiększenia komfortu jazdy. Motywację tę wspiera linkiem do strony internetowej, której w żaden sposób nie opisuje. Nie wiadomo więc, bez zajrzenia na stronę, o czym strona ta jest. Okazuje się, że strona ta należy do dystrybutora felg. Nie jest to źródło wchodzące w skład badanego podkorpusu. Ponadto, według moich obserwacji, wyższa częstość nawiązań do alufelg względem felg stalowych wynika z bogatszej oferty tych pierwszych. Moim zdaniem, informacje na temat liczby dostępnych wzorów felg wykonanych z różnych materiałów (wspierające moją argumentację) są dostępne w badanych materiałach, tj. w broszurach reklamowych, i w nich powinny zostać zweryfikowane. Nie widzę konieczności sięgania po materiały niewchodzące w skład (pod)korpusu.

Zastrzeżenia można mieć do interpretacji modalności w przytoczonych niżej przykładach (podkreślenia moje; pogrubienia oryginalne, brak numeracji przykładów oryginalny). Dwa pierwsze, zdaniem Autorki, mają przedstawiać „obowiązek (lub jego brak)” (s. 113):

(...) *you should only compare these **fuel consumption and co2 figures** with other cars tested using the same technical standard* (s. 113)

(...) *Only compare **fuel consumption and co2 figures** with other cars tested to the same technical procedures.* (s. 114)

W obu przypadkach wyrażone znaczenie modalne to rekomendacja, a nie obowiązek, jak podaje Autorka. W przypadku rekomendacji wyrażona *siła modalna* jest słabsza niż przy obowiązku. Dodam jeszcze, że w żadnym z podanych cytatów nie odnajduję przykładu braku obowiązku.

Kolejny cytat, zdaniem Autorki, przedstawia „zdolność” (s. 114):

(...) *This allows a direct comparison between different manufacturer models but may not represent the actual **fuel consumption and co2 emissions** achieved in „real world” driving conditions.* (s. 114)

Moim zdaniem „may not” wyraża przypuszczenie nadawcy o tym, że opisywana rzecz „może nie odzwierciedlać rzeczywistego zużycia paliwa i emisji CO2 osiągniętych w »rzeczywistych« warunkach jazdy”. Zatem jest to nie tylko inne znaczenie modalne, ale i nawet inny rodzaj modalności: „zdolność” to modalność rdzenna, zaś „przypuszczenie” to modalność epistemiczna.

Interesujące spostrzeżenie metodologiczne znajdujemy na s. 73. Autorka stwierdza, że analiza konkordancji jest „czasochłonna” [„such a concordance-based analysis is time-consuming”]. Taka informacja nie jest ani potrzebna, ani nowa dla językoznawców korzystających z korpusów. Planując badanie naukowe, jesteśmy świadomi, że będzie ono wymagało czasu, zwłaszcza w podejściu jakościowym. Na szczęście, Autorka jest świadoma wartości tego typu badań. Na s. 75 reflektuje

bowiem, że pogłębiona analiza użycia wyrazów kluczy ukazała inne interesujące wzorce użycia języka [„A more in-depth analysis of the use of keywords revealed other interesting patterns of language use”]. Wartościowanie wyników jako „interesujących” w tekście akademickim, powinniśmy jednak zostawić odbiorcom naszych prac.

Podsumowując rozdział trzeci należy stwierdzić, że wyniki przeprowadzonych badań korpusowych wykazały zgodność analizowanych powtarzających się wzorców językowych z celami komunikacyjnymi typów tekstów stanowiących materiał badawczy. Analizy jednostek leksykalnych umożliwiły systematyczny opis anglojęzycznego dyskursu motoryzacyjnego i wykazały szereg wzorców językowych stosowanych w poszczególnych rejestrach.

Rozdział czwarty przedstawia drugą część badania empirycznego, którą Autorka nazwała: „badaniem stosowanym” („applied study”). W rozdziale czwartym Autorka stawia sobie za cel ocenę słownictwa i frazeologii przedstawionej w rozdziale trzecim pod kątem ich przydatności z pedagogicznego punktu widzenia. Korzysta w tym celu z opinii nauczycieli języka angielskiego w szkole średniej o profilu mechanicznym. Badanie w tej części składa się z trzech etapów. Najpierw nauczyciele oceniają pojedyncze wyrazy, potem terminy, a na końcu zbitki wyrazowe jako, ich zdaniem, warte nauczania i odpowiadające potrzebom uczniów w zawodzie mechanik samochodowy.

Autorka przeprowadziła swoją ankietę wśród trojga nauczycieli. Być może wyższa liczba uczestników nie zmieniłaby znacząco wyników, ale z pewnością wzmocniłaby ich wiarygodność; mogłaby też pomóc w uniknięciu problemów dotyczących rozbieżności opinii, które Autorka odnotowuje w podsumowaniu rozdziału czwartego. Dostęp do większej liczby uczestników jest możliwy, choćby na forach internetowych czy poprzez wysłanie prośby o wzięcie udziału w ankietach do szkół średnich o profilu mechanicznym czy motoryzacyjnym. Myślę, że nauczyciele chętnie wzięliby udział w takim badaniu, gdyż uczestniczyliby w pracach nad pomocami dydaktycznymi, z których, być może, będą niebawem korzystać.

ZNAJOMOŚĆ LITERATURY PRZEDMIOTU

Zagadnienia poruszane w badaniu, wynikające z jego nadrzędnego celu, wymagały od Autorki znajomości literatury specjalistycznej dotyczącej kilku obszarów wiedzy, np. leksykologii, frazeologii, metodologii korpusowej, języków specjalistycznych czy dydaktyki języka obcego. Wykaz prac cytowanych zawiera 159 pozycji, w tym specjalistyczne oprogramowanie i korpusy. Autorka uwzględniła znaczące prace dotyczące poruszanych zagadnień. Odwołuje się przede wszystkim do publikacji najnowszych. Warto też podkreślić, że korzystała z publikacji polskich naukowców.

POPRAWNOŚĆ JĘZYKOWA I EDYTORSKA

Rozprawa napisana jest w znacznej części poprawną angielszczyzną. Zdarzają się jednak miejsca, którym warto byłoby poświęcić więcej uwagi. Wybrane pozycje zestawiam w poniższej tabeli.

Strona:	Jest:	Proponuję:
4	a sine qua non condition	a sine qua non
6	there have been relatively little academic attention to teaching ESP to vocational school learners	there has been relatively little academic attention to teaching ESP to vocational school learners
8	Quantitative analysis will reveal	The quantitative analysis will reveal
8	he conclusions are followed by a summary of the thesis, references and appendices.	The conclusions are followed by a summary of the thesis, References and Appendices .
14	a corpus is remarkable thing	a corpus is a remarkable thing
15	Corpora are designed for the study of a language and for specific linguistic purpose, and because of that their role	Corpora are designed for the study of language and for a specific linguistic purpose, and, because of that, their role

16	like introduction	such as the introduction
18	according to Koester (2010a)	according to Koester (2010a),
18	In general terms, we can divide the corpora	In general terms, we can divide corpora
20	Specialized corpus includes	A specialized corpus includes
21	are presented in the Chapter Two	are presented in Chapter Two
21	the theories of language are a result of a linguist's reflection	linguistic theories result from linguists' reflections
22	Corpus-driven approach aims to	The corpus-driven approach aims to
22	The theory of a language	A linguistic theory
22	into study analysis	into an analysis
22	As the focus of research is concerned	As far as the focus of research is concerned
23	The corpus-based linguists are less radical	Corpus-based linguists are less radical
34	well-education	Education
39	The previous part of the following chapter	The previous part of the present chapter
50	the following chapter	the present chapter
51	addressor	addresser
51	There are multiple individual addressee	There are multiple individual addressees
51	The addresses could plan the texts, revise and edit it. The addresses may read the text in detail or just skim it,	The addressers could plan the texts, revise and edit it. The addressers may read the text in detail or just skim it,
57	It is assumed that despite the relatively small corpus size,	It is assumed that, despite the relatively small corpus size,
59	the following doctoral thesis	the present doctoral thesis
60	Although it may seem like	Although it may seem to be
61	that the students in secondary schools training as car mechanics	that students in secondary schools trained as car mechanics
64	In the following dissertation	In the present dissertation
64	the car owners	car owners
70	The study aims to provide the description of register variation manifested within English automotive discourse	The study aims to provide a description of register variation manifested within the English automotive discourse
70	fill in the gap	fill the gap
71	in a target corpus	in the target corpus
80	to select particular option	to select a particular option
81	that means oscillating blade	which means an oscillating blade
84	sport car	sports car
87	different types of safety equipment	various types of safety equipment
88	safety parts in manuals	safety parts described in manuals
94	A vehicle equipped with the least features	A vehicle equipped with the fewest features

Dodatkowo można zaobserwować brak konsekwencji w stosowaniu wyrazu „data” [dane], który jest traktowany jako rzeczownik policzalny w liczbie mnogiej (np. na s. 19, 72, 74 czy 124) lub jako rzeczownik niepoliczalny (np. na s. 72, 108, 109 czy 124).

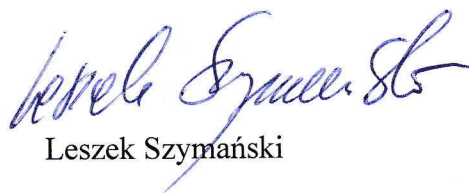
W odniesieniu do kwestii edytorskich pragnę przedstawić kilka spostrzeżeń do rozważenia. Definiowane terminy powinny być wyróżnione krojem czcionki (pochyłym) lub ujęte w cudzysłów. Należy też pamiętać o konsekwencji w stosowaniu cudzysłowu, np. na s. 24 termin *discourse* raz jest

zapisany w cudzysłowie pojedynczym, a raz w podwójnym. Różne cudzysłowy znajdują się także w przypisie 15 na s. 127. Cytaty blokowe (np. na s. 35, 36, 59) powinny być sformatowane wg przyjętej konwencji i zapisane bez cudzysłowu. Na s. 114 we fragmencie: "(...) achieved in „real world” driving conditions” cudzysłów otwierający jest zapisany wg norm polszczyzny. Konsekwencji brak również przy podawaniu przykładów. Na przykład na s. 95 niektóre przykłady poza wytłuszczonym drukiem zawierają dodatkowo podkreślenie. Na s. 104, 107, 115, czy 135 Autorka podaje w przypisach odnośniki do stron internetowych jako źródeł. Nie nazywa tych stron, ich funkcji, ani też nie podaje dat dostępu. Taki zapis źródeł nie jest zgodny z żadną znaną mi konwencją ich przywoływania. Na s. 126 pozostała niewyedytowana podczas korekty kropka: „Chapter Three. . More”, zaś na s. 146 zabrakło spacji: „questionwe”. Dodatkowo omawiane przykłady powinny być ponumerowane.

KONKLUZJA

Przedstawiona do oceny dysertacja doktorska autorstwa mgr Justyny Kendik-Gut pt. „Recurrent patterns of language use in English automotive discourse: a corpus linguistic study [Odtwarzalne wzorce użycia języka w angielskim dyskursie motoryzacyjnym: badanie korpusowe]” jest pracą piśmenną, która **stanowi oryginalne rozwiązanie problemu naukowego**. Doktorantka przedstawiła w niej swoją **ogólną wiedzę teoretyczną w dyscyplinie językoznawstwo**, w szczególności w zakresie leksykologii, frazeologii oraz metodologii korpusowej, a także nauczania specjalistycznego języka angielskiego. Autorka wykazała również **umiejętność samodzielnego prowadzenia pracy naukowej**, której efekt może dalej zostać wykorzystany w praktyce.

Reasumując, stwierdzam, że przedłożona do recenzji dysertacja **spełnia warunki stawiane rozprawom doktorskim** określone w art. 13 ust. 1 ustawy z dnia 14 marca 2003 r. *o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz stopniach i tytule w zakresie sztuki* (tekst jedn. Dz. U. z 2017 r., poz. 1789 z późn. zm.), w związku z czym, wnioskuję o dopuszczenie mgr Justyny Kendik-Gut do dalszych etapów przewodu doktorskiego.

Leszek Szymański